

Ġ4.2.2

Nidentifikaw strumenti li jkejlu t-temp: it-termometru, ir-raingauge, il-pinnur u l-anemometru.

A. Elementi principali tat-temp - temperatura / xita / riħ

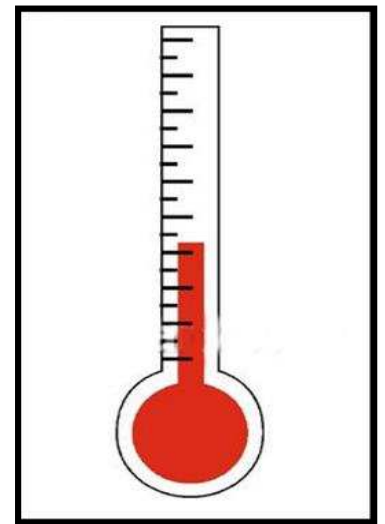
It-termometru - bih inkejlu t-temperatura

1. It-termometru jkejjel it-temperatura.

It-temperatura tinbidel minn pajjiż għal ieħor.

2. Fit-termometru hemm tubu rqiġ ħafna u go fih hemm il-merkurju.

3. Il-merkurju jitle' jew jinżel fit-termometru skond is-sħana jew il-kesħa li tagħmel.

4. It-temperatura titkejjel bi **gradi Celsius**. Kien wieħed xjenzat Svediz li vvinta t-termometru.

5. Meta t-temperatura tkun baxxa hafna, l-ilma tax-xita jsir **silġ**. L-ilma **jagħli** u **jbaqbaq** meta jiskon hafna.

6. Xi eżempji: Temperatura għolja - $30^{\circ} C$ - **sħana qawwija**

Temperatura baxxa - $12^{\circ} C$ - **kesħa**

Temperatura baxxa hafna $5^{\circ} C$ - **silġ**

7. Bit-termometru nkejlu wkoll it-temperatura tal-gisem. Meta jkollna temperatura għolja ngħidu li jkollna d-deni.

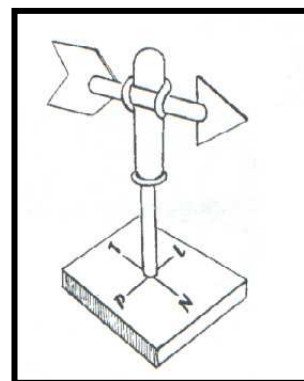
B. Ir-riħ - (il-Warda ta' Rjieħ)

1. **Ir-riħ huwa arja miexja.** Infatti dgħajsa bil-qluġħ timxi ħafna mar-riħ.
2. Ir-raddiena (windmill) iddur bis-saħħa tar-riħ u ttella' l-ilma minn taħt l-art.
3. Ir-riħ ma narawhx iżda jidher fiċ-ċaqliq tal-weraq jew tal-bnadar fuq il-bjut u nħossuh fuq wiċċna wkoll!

4. Ir-riħ itajjar ukoll iż-żerriegħa tax-xtieli, b'hekk dawn ix-xtieli jikbru f'postijiet godda.

5. **Ir-riħ għandu forza u direzzjoni.** **Żiffa** huwa riħ ħafif filwaqt li riħ qawwi jissejjaħ **riefnu**.

6. **Il-pinnur** jurina d-direzzjoni minn fejn ġej ir-riħ.

Pinnur

7. **L-anemometru** jurina l-qawwa (l-forza) tar-riħ.

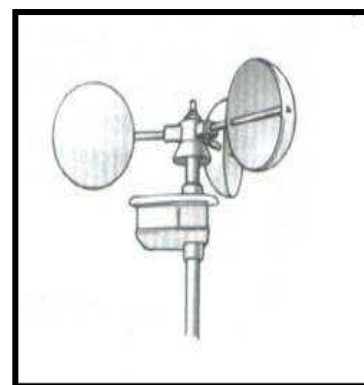
8. L-aktar irjieħ kiesħa huma t-Tramuntana u l-Majjistral. L-aktar riħ komuni f'Malta huwa l-Majjistral.

9. Gregalata tfisser riħ qawwi li jkun ġej mill-Grigal. Il-Grigal huwa riħ kiesħ ukoll.

10. In-Nofsinhar huwa riħ isfel u jkun sħun u xott ħafna fis-sajf.

11. F'Malta m'għandniex muntanji biex jilqgħu r-riħ, b'hekk inħossuh aktar u jagħmel aktar ħsara.

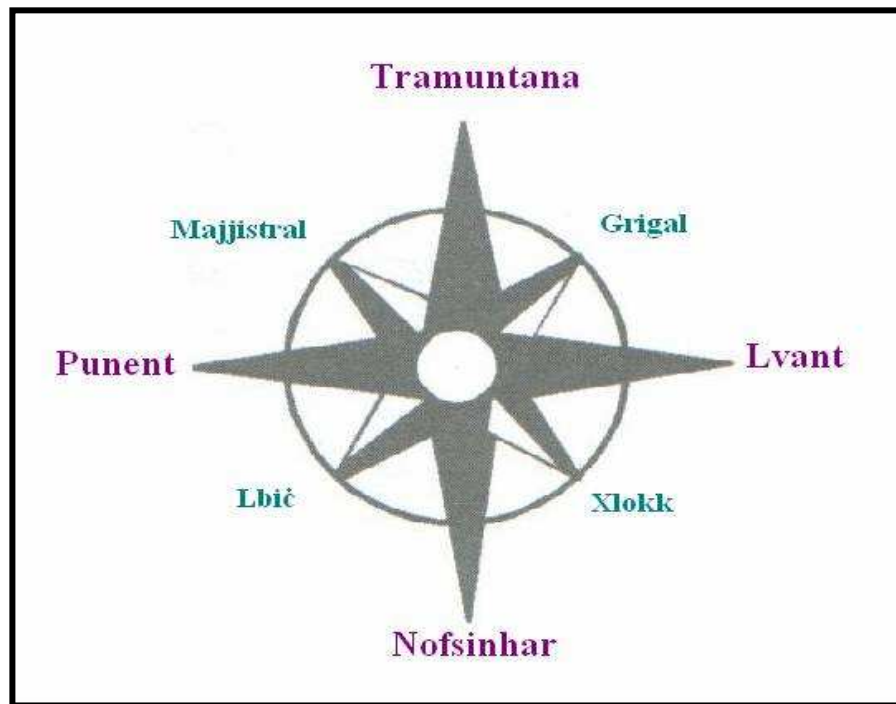
12. Ir-riħ jinħass l-aktar f'postijiet għoljin bħal **Ħad-Dingli**, Rabat u Mellieħa.

Anemometru

Bih inkejlu s-saħħa tar-riħ

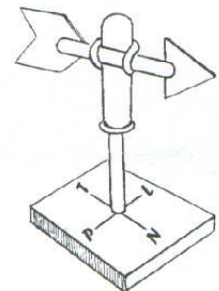
Ċ. Il-Warda ta' Rjieħ

1. Il-**boxxla** turina d-direzzjoni u tħares dejjem lejn it-Tramuntana.
2. Il-**boxxla** nsibuha fuq l-ajruplani, il-vapuri u d-dgħajjes.
3. Bżonnjuża wkoll għal min iħobb jimxi 'l bogħod mill-abitat (mid-djar).

Imla l-vojt bl-isem tal-istrument.

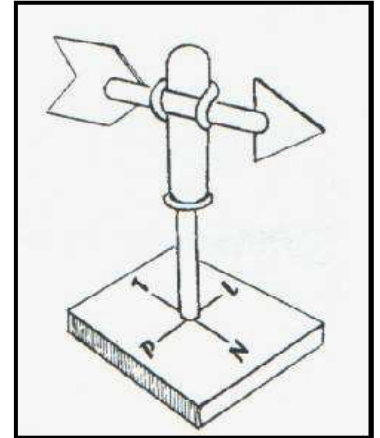
1. _____ juri d-direzzjoni tar-riħ.
2. _____ jkejjel il-qawwa tar-riħ.
3. _____ juri kemm nizlet xita.
4. _____ juri kemm hi sħuna jew kiesħa l-arja fi gradi Celsius.

D. Wiegeb dawn

1. X'jissejjaħ l-istrument li qed tara fl-istampa?

2. Għalfejn nużaw dan l-istrument?

E. Aqta' sing taħt it-tajba.

1. Biex inkejlu t-temperatura nużaw (it-termometru, l-anemometru, il-pluvjometru, il-pinnur).

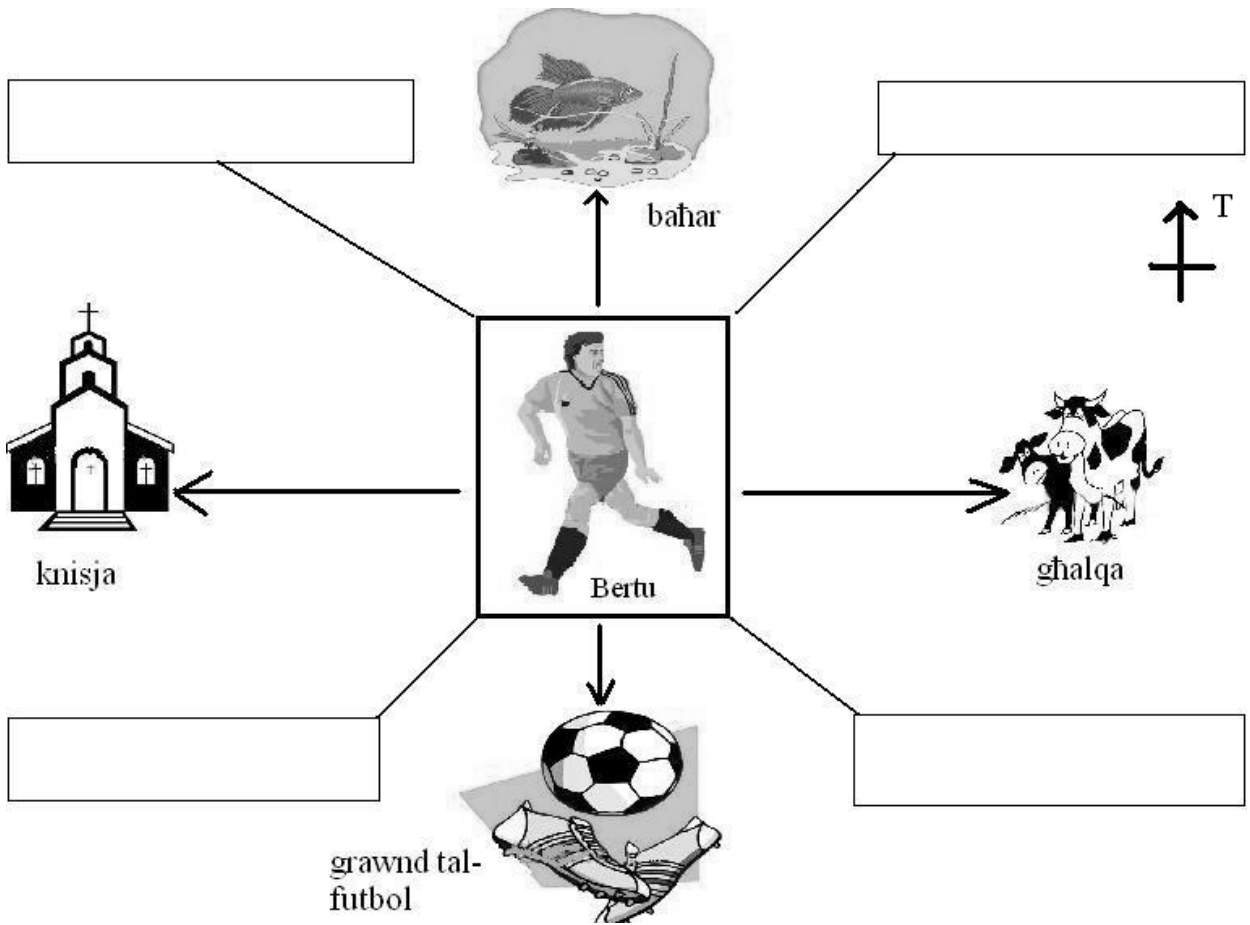
2. Biex inkejlu s-saħħa tar-riħ nużaw strument li jissejjaħ (termometru, anemometru, pluvjometru, pinnur).

3. Biex inkejlu kemm tkun għamlet xita nużaw (it-termometru, l-anemometru, il-pluvjometru, il-pinnur)

F. Qabbel dawn li ġejjin billi tikteb numru fil-kaxxi l-vojta.

1. Bil-pluvjometru		joħrog ir-rapport tat-temp.
2. Bl-anemometru		inkejlu kemm tkun niżlet xita.
3. Il-pinnur		inkejlu l-qawwa tar-riħ.
4. Mill-uffiċċju Meteorologiku		jurina d-direzzjoni minn fejn ikun qiegħed jonfoħ ir-riħ.

Ġ. Wiegeb bil-għajjnuna tal-pjanta.

1. Bertu beda miexi lejn il-**knisja**; lejn liema direzzjoni sejjer?

2. Bertu sejjer il-**baħar**. Lejn liema direzzjoni sejjer?

3. Bertu sejjer l-**għalqa**. Lejn liema direzzjoni sejjer?

4. Lejn liema direzzjoni jrid imur Bertu biex imur il-grawnd tal-futbol?

5. Issa fadal erba' direzzjonijiet oħra.

Dawn huma: **LBIĊ**, **MAJJISTRAL**, **XLOKK** u **GRIGAL**.

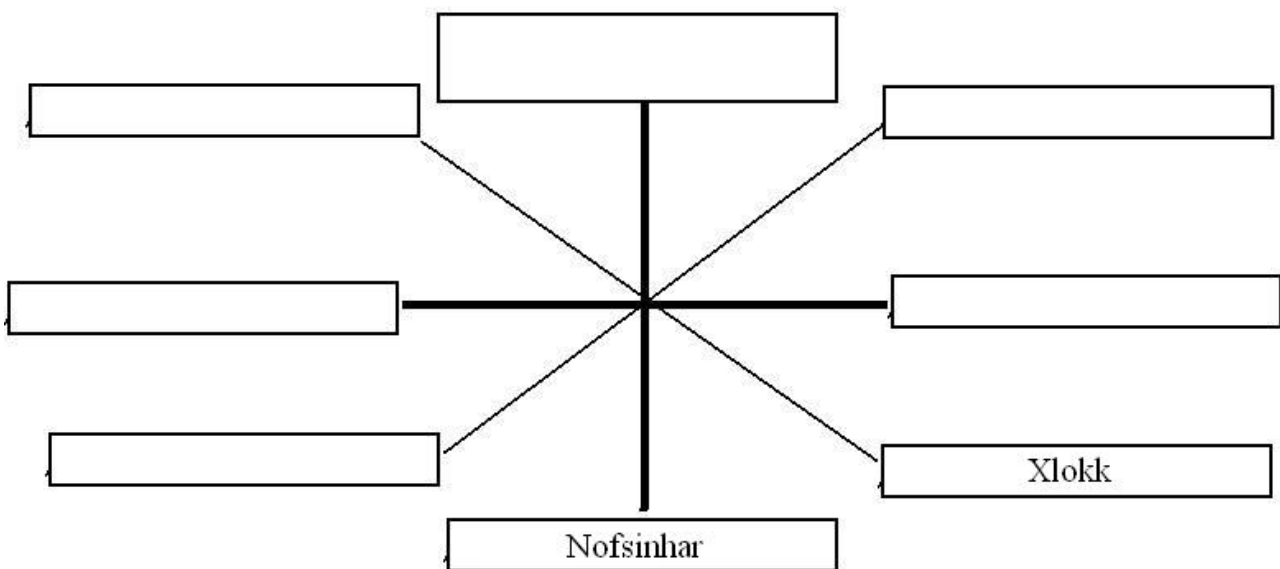
Ikteb dawn l-erba' direzzjonijiet fil-kaxxi li hemm fil-pjanta.

6. Ikteb dawn id-direzzjonijiet fil-kaxxi tagħhom.

Tnejn minnhom lesti.

Tramuntana, Punent, Lvant, Majjistral, Lbiċ, Grigal

7. Xi stagun taħseb li hu: Is-Sajf jew ix-Xitwa?

Temperatura:	L-ogħla 30°C Bil-lejl 20°C
Riħ:	Min-Nofsinhar
Sema:	Xemxi
Baħar:	28°C
Xita:	Xejn
Stagun:	_____

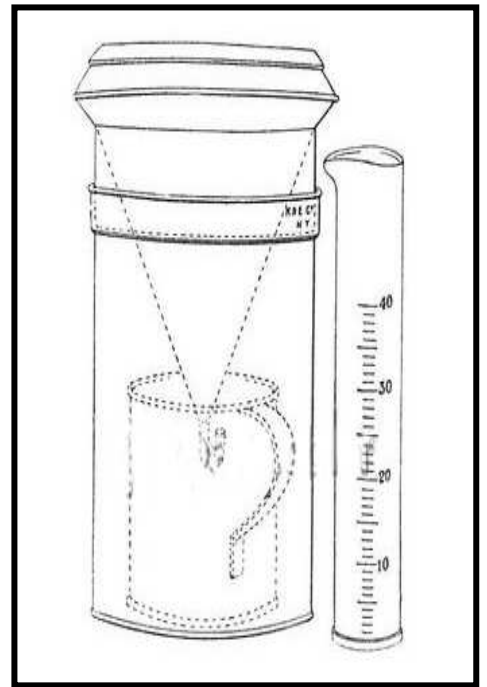
Temperatura:	L-ogħla 18°C Bil-lejl 9°C
Riħ:	Tramuntana
Sema:	Msaħħab
Baħar:	18°C
Xita:	Rxiex
Stagun:	_____

Fl. Aktar Strumenti tat-Temp.

Riċerka ta' *Moyra Sammut; Antoinette Attard & John Vella*

Rain Gauge - Pluvjometru

1. Ir-"**raingauge**", jew aħjar, **pluvjometru**, ikejjel kemm tinzel xita kuljum. Ix-xita nkejlaha bil-millimetri. F'Malta tinzel madwar 500 mm (50 cm) xita fis-sena.
2. Il-**pinnur** jurina d-direzzjoni, minn fejn ikun gejj ir-riħ, filwaqt li l-**anemometru** jkejjel il-forza (qawwa) tar-riħ.
3. Kemm il-pinnur u kemm l-**anemometru** huma importanti ħafna għall-**pilota** tal-ajruplani u għall-**baħħara**.

Rain Gauge - Pluvjometru

Bih naraw kemm għamlet xita

4. It-**tbassir tat-temp** jinqara mill-**uffiċċju meteorologiku** li qiegħed **Flal-Luqa**.
5. Il-**boxxla** turina d-direzzjoni u tħares dejjem lejn it-Tramuntana. Il-**boxxla** nsibuha fuq l-ajruplani, il-vapuri u d-dgħajjes. Bżonnjuża wkoll għal min iħobb jimxi 'l bogħod mill-abitat (mid-djar).
6. L-**umdità** mhijiex ħlief ilma fl-arja li ma narawhx b'għajnejna iżda nħossuha fl-għadam! Meta tagħmel ħafna umdità bosta oġġetti kif ukoll pereżempju t-toroq, narawhom imxarrbin mingħajr ma tkun niżlet ix-xita.

Wiegeb bil-għajnuna tal-istampa.

1. Jekk ir-riħ jonfoħ mid-direzzjoni mmarkata bin-numru tnejn, minn liema direzzjoni jkun ġej?

2. Min-numru sitta jonfoħ riħ

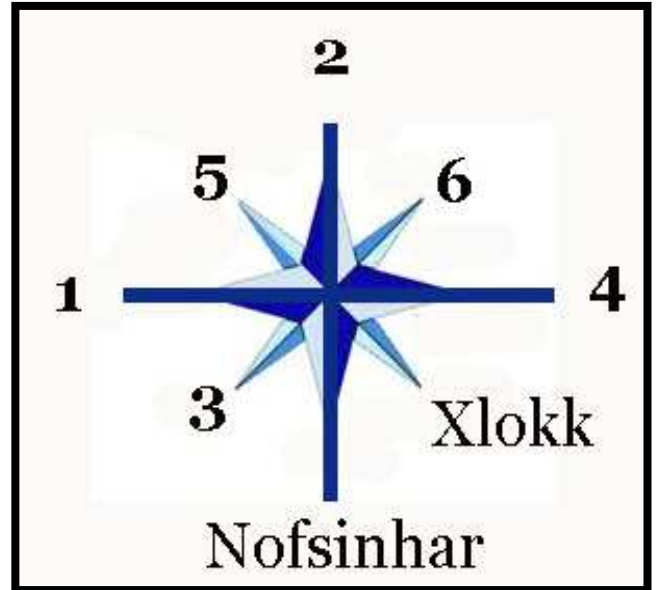
3. Min-numru wieħed jonfoħ riħ

4. Liema direzzjoni jurina n-numru erbgħa?

5. Il-Majjistral huwa mmarkat bin-numru:

6. Il-Lbiċ huwa mmarkat bin-numru:

7. Riħ ġej mix-Xlokk, normalment ikun riħ frisk jew sħun?

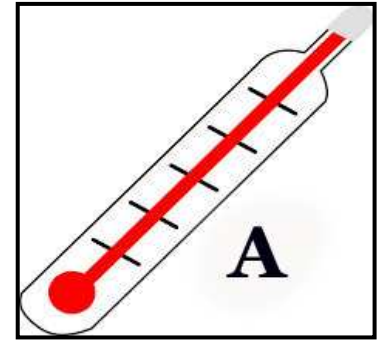

8. Min-numru ħamsa, normalment jonfoħ riħ sħun jew frisk?

H. Aħdem dawn

1. L-ilma li jinżel fuq l-art bħala xita, xi darba kien

- a) ilma baħar
- b) ħamrija
- c) sigra.

2. Wieġeb dwar l-istrument A:

a) X'jissejjaħ l-istrument immarkat bl-ittra A?

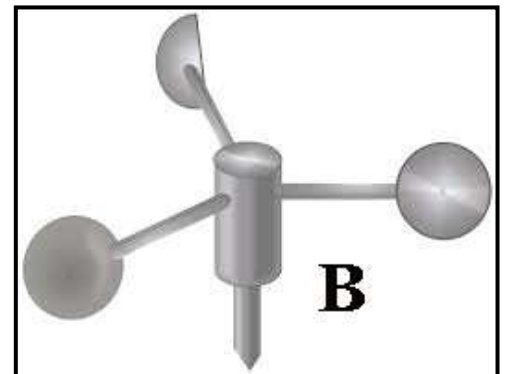
b) Għal xiex nużawh?

3. L-istrument immarkat bl-ittra A jista' jgħinna biex niddeċiedu (x'riħ hu, x'ilbies se nilbsu, x'se nsajru).

4. Wieġeb dwar l-istrument B:

a) X'jissejjaħ l-istrument immarkat bl-ittra B?

b) Għal xiex nużawh?

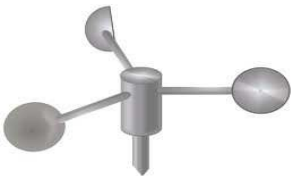
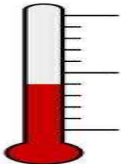
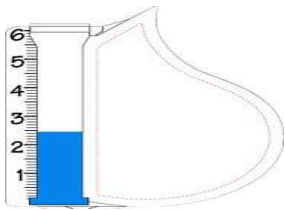
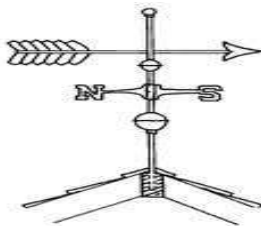

5. L-istrument immarkat bl-ittra B jista' jgħin ħafna lis-sajjed biex jara jekk għandux (jizbogh ix-xbieki blu, joħrog fuq il-baħar, jiekol ħut jew ħaxix).

6. Meta t-temperatura tinżel għal madwar 5 gradi Celsius, l-ajru jkun (imsaħħab, sħun ħafna, kiesaħ ħafna).

7. Bis-sħana li kienet ilbieraħ, lanqas flaħna niċċaqalqu. Fir-rapport tat-temp qrajna li t-temperatura telgħet (15-il, 150, 33) grad Celsius.

I. Ikteb għalfejn jintużaw dawn li ġejjin.

1		<p>Dan huwa ANEMOMETRU.</p> <p>L-<u>anemometru</u> nużawh biex</p> <hr/> <hr/>
2		<p>Dan huwa TERMOMETRU.</p> <p>It-<u>termometru</u> nużawh biex</p> <hr/> <hr/>
3		<p>Dan huwa RAIN-GAUGE.</p> <p>Ir-<u>rain-gauge</u> nużawh biex</p> <hr/> <hr/>
4		<p>Dan huwa PINNUR.</p> <p>Il-<u>pinnur</u> jurina</p> <hr/> <hr/>

J. Aqta' sing taħt ir-risposta t-tajba.

1. Permezz ta' (*rain-gauge*, anemometru, pinnur, termometru) nistgħu nkejlu kemm tkun nizlet xita.
2. Il-qawwa tar-riħ inkejluha permezz ta' (*rain-gauge*, anemometru, pinnur, termometru).
3. Id-direzzjoni tar-riħ insibuha permezz ta' (*rain-gauge*, anemometru, pinnur, termometru)
4. (*Rain-gauge*, Anemometru, Pinnur, Termometru) jurina jew turina kemm hi sħuna jew kiesħa l-arja fi gradi Celsius.

K. Qabbel dawn is-sentenzi.

f'Malta tisregħ ħafna x-xemx.	fir-rebbiegħa.
huwa fix-Xitwa.	fil-ħarifa.
riħ li jnixxef ħafna.	inkejlu kemm tkun nizlet xita.
ħafna drabi tagħmel ix-xita.	fis-sajf.

1. Fis-sajf _____.
2. L-iktar li nħossu bard _____.
3. L-Għid il-Kbir jigi _____.
4. Il-pitiross ipassi minn Malta _____.
5. Nieklu ħafna dulliegħ _____.
6. Wara s-sajjetti u l-beraq _____.
7. Ir-riħ fuq huwa _____.
8. Bir-*rain-gauge* _____.